

MUIDERSLOT

Podcastreeks Muiderslot tussen je oren, reeks Tuinen

Aflevering #19: Luc Hoogestein

LUC: Ik heb zelfs toen ik hier net aankwam fietsen een raaf roepen. Ik heb hem niet gezien, maar die zal hier ook wel ergens in de buurt zitten. Kauwtjes, houtduiven, heel veel insectensoorten komen hier op de bloemen af, dus ik denk op een mooie lentedag is het hier een bom aan leven.

VOICE OVER ROOS: Welkom bij 'Muiderslot tussen je oren'.

Je mag je oren meteen spitsen, want ... kun jij de verschillende insecten herkennen? We beginnen met een kleine insectenquiz... Wat hoor je hier?

[Zoemend geluid]

ANTWOORD LUC: Ja, ik hoor nu een luidzoemend geluid en ik vermoed dat het honingbijen zijn, die voor de kas aan het zwermen zijn. Heel veel, zo te horen.

VOICE OVER ROOS: En wat is dit?

[Ander geluid]

ANTWOORD LUC: Ik hoor meerdere dingen, ik hoor boerenzwaluwen kwetteren, en ik hoor een bzzz... dat is iets van een sprinkhaantje-achtig iets zijn. In ieder geval die boerenzwaluw is heel goed te horen, die hoor je heel duidelijk kwetteren in de achtergrond.

VOICE OVER ROOS: We hebben het eerder gehad over wat er groeit en bloeit in de kasteeltuinen van het Muiderslot en over wat je kunt eten. Maar er leeft hier natuurlijk nog veel meer: we gaan het vandaag hebben over de fauna in de tuinen. Welke beestjes kriebelen onder de grond? Welke insecten zoemen rond? Welke vogels vliegen er en wat zwemt er zoal in de slotgracht? We gaan op dierenjacht!

LUC: *[geluid van voetstappen in het gras]* Hopen dat we hier nog wat tegenkomen. Ik pak nu ook even mijn verrekijker te voorschijn, ik zag net het een en ander overvliegen, ik zag net een torenvalk overvliegen, en hier vlakbij is er ook een buizerd, stond stil in de lucht. Dat betekent dat er in ieder geval wat voedsel op de grond aanwezig is in de vorm van muizen. En ik denk; huismuis, spitsmuis, dat soort soorten, die ga je hier wel tegenkomen.

ROOS: Dus we gaan naar beneden kijken, maar ook omhoog!

LUC: Ja! Dat is een leuke als je bioloog bent. Dan mag je overal naar kijken. Omhoog, omlaag, naar links, naar rechts, alles wat beweegt of groeit is in principe interessant.

VOICE OVER ROOS: In mijn zoektocht naar de geschiedenis van dieren op het kasteel, vroeg ik mij af of kasteelbewoner en schrijver P.C. Hooft een beetje een dierenvriend was. We weten dat hij een kat had op het Muiderslot en dat beestje was zeer geliefd. Ik kwam een gedichtje tegen dat Hooft schreef toen 'sijne huiskat' was overleden. 'Begraef dees poes' schreef hij. 'Begraef haar sachtskens', ging hij later verder.

wilt haer staert

Haer vriendlijck langs de lendenen vouwen

Onder het claegelijck miauwen

Van iedre Poes in huis en gaerd.

*Set wech haer back, set wech haer mand;
Daer was geen dier in 't Naerdens land
So soet besnort, een spinnewiel.
Leegh blijv' haer plaetsken bij den haert.*

*Haer clene lijf ontvangh' dees aerd
En God ontvangh de clene siel.*

Mooi en droevig: die lege plek bij de haard op dat enorme Muiderslot. En dan die laatste regel: dat God de kleine ziel nu zou ontvangen. Maar, over op de orde dag, ik wil het graag hebben over levende dieren! Daarvoor heb ik Luc Hoogenstein uitgenodigd in de tuinen van het kasteel. Hij is bioloog en boswachter bij Natuurmonumenten.

ROOS: Als ik hier naar de tuinen kijk, dan vallen mij vooral alle kleuren hier op. En heel veel verschillende planten. Wat zie jij als bioloog?

LUC: Nou, het eerste wat ik zie zijn natuurlijk ook de mooie kleuren die je ziet; die echte herfstkleuren. Maar daarnaast, als bioloog, kijk je ook van: wat betekenen die kleuren en die bloemen en die planten die je hier ziet voor de natuur die hier van nature voor kan komen, voor de wilde planten en dieren. En dat is altijd wel interessant, want het is natuurlijk helemaal geen natuurlijk systeem waar we nu inzitten, maar het is een soort van kunstmatig geschapen - door de mens geschapen - situatie, waar insecten en andere planten en vogels en zoogdieren weer een plekje in moeten vinden. En ik vind het interessant om te kijken hoe dat plekje eruit ziet, en welke soorten daarop afkomen.

ROOS: En ben jij altijd al geïnteresseerd geweest in de natuur?

LUC: Ja. Eigenlijk wel. Want het begon al toen ik een jaar of 11 was, want toen werd ik lid van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie, de NJN, en dat was een soort van bakermat voor allerlei jonge, enthousiaste bioloogjes, en ik was er daar een van. En dat is altijd bij me gebleven. Ik ben ook later biologie gaan studeren en ik ben nu ook bioloog. Dus ja, je kunt wel zeggen dat het eigenlijk altijd al zo is geweest.

ROOS: En nu ook boswachter?

LUC: Ja, bij Natuurmonumenten. Onder andere bij het Naardermeer, ik ben boswachter ecologie, zoals dat heet.

ROOS: Vlakbij hier eigenlijk.

LUC: Heel dichtbij. Als je een steen heel hard naar het oosten gooit, raak je het Naardermeer bijna.

ROOS: (*grinnikt*) Laten we dat niet proberen. Ik ben benieuwd naar of er bepaalde vooroordelen over boswachters zijn en of die kloppen en of jij ze juist de wereld uit zou willen helpen.

LUC: Mensen hebben vaak een heel romantisch beeld van een boswachter. Dat krijg ik heel vaak te horen. Zo van: je bent altijd buiten, en je ziet de mooiste beesten, enzovoort. Die illusie kun je gelijk weghalen, want als boswachter zit je eigenlijk, pak 'm beet, 80% van de tijd achter een computer, om verslagen te maken, verslagen te lezen, vergaderingen te doen; Teams, Zoom, Meetings, dat soort dingen. Je bent eigenlijk veel aan het vergaderen met andere partijen om de natuur nog beter te beschermen, en als je geluk hebt dan mag je naar buiten, om planten en dieren te gaan bekijken.

ROOS: ...gelukkig ook nog wel!

LUC: Ja, gelukkig ook nog wel, want dat is de kern waar het om gaat.

ROOS: Ja. Mijn romantische beeld van een boswachter is wel een beetje... -

LUC: -...we doen wel veel hoor. Veel boswachters die werken ook net effe wat langer dan wat eigenlijk zou moeten, juist om nog effe de natuurgebieden in te gaan. Dus ik ga zelf na werktijd pak ik in het Naardermeer nog even de boot, om nog even bij de aalscholvers te kijken, en dan, als je dan om 7 uur 's avonds terugvaart van het werk, van de aalscholvers, en je vaart in je eentje over zo'n grote plas, met een ondergaande zon... - dat is magisch. Dat is het echt wel waard.

ROOS: Dat is misschien toch wel waarvoor je het doet.

LUC: O, absoluut, ja hoor.

ROOS: Dan gaan we naar de tuinen, hier. Welke dieren zijn hier zoal te vinden?

LUC: Dat waren er best veel. We hebben net al even rondgelopen hier. Het weer is niet zo gunstig op dit moment. Het is vrij koud en vrij winderig, dus dan zie je niet zo heel veel. Maar ik zag een torenvalk hier net rondvliegen. Die stond in de lucht stil te staan; te bidden, zoals dat heet. En dat doet ie om te jagen. Hij kijkt naar beneden, of ie sporen van urine van muizen kan vinden. Hij kan ze zien, wij kunnen het niet zien, maar die sporen leiden als het ware naar de plek waar de muis dan ook echt zit. En dat volgt ie, dan ziet ie de muis en dan vangt ie 'm. En dat soort dieren kun je hier aantreffen; dus muizen, torenvalken, ik denk dat de bosuil hier ook wel rondvliegt. Ik heb zelfs, toen ik hier aan kwam fietsen, hoorde ik een raaf roepen. Ik heb 'm niet gezien, maar hij zal hier ook wel ergens in de buurt zitten. Kauwtjes, houtduiven, heel veel insectensoorten komen hier op de bloemen af, dus ik denk op een mooie lentedag is het hier een bom aan leven.

ROOS: En wat voor insecten komen hier dan op af?

LUC: Nou, dat zijn met name de 'bloembezoekers'. Je ziet behoorlijk wat bloemen hier. We zagen net ook herfstasters bloeien; die mooie paarse bloemen met die gele knopjes, die op dit moment, ja overal bloeien, eigenlijk. Die zijn weer heel goed voor een hoop zweefvliegsoorten, voor bijensoorten, voor hommelse soorten. Er komen ook wespen op af die weer jagen op die vliegen... dat soort soorten. Met name de vliegachtige insecten die op nectar afkomen, die vind je heel veel.

ROOS: En je vindt hier eigenlijk veel inheemse planten, maar ook veel uitheemse planten, heb ik geleerd. Want er zijn hier ook allemaal tropische planten naartoe gebracht. Van wat voor planten houden insecten het meest?

LUC: Het meest houden ze van planten die hier van nature voorkomen. Want dat zijn ze al decennialang, of eeuwenlang, gewend eigenlijk. Kijk, een insect leeft maar een jaar, meestal. Soms twee, soms drie jaar, soms iets langer. Maar de meeste insecten leven puur en alleen in een gebied omdat er een bepaalde plantensoort of bepaalde plantensoorten altijd al voorkomen, waar ze aan gewend zijn, waar ze hun nectar halen. Als die plant er niet is, dan heb je wel een probleem. Dan moet je eigenlijk anticiperen op de kansen die er zijn, en sommige soorten kunnen dat - de generalisten noemen we dat -, maar sommige soorten, zoals bijvoorbeeld het gentiaanblauwtje, die is heel erg afhankelijk van het klokjesgentiaantje. Ja, en als er geen klokjesgentiaantje staat, dan is het gentiaanblauwtje ook vertrokken.

ROOS: En wat is dat voor beest?

LUC: Een heel mooi blauw vlindertje. De blauwtjes is een hele grote groep vlindertjes inderdaad. Hele mooie kleine vlindertjes. In de tuinen vind je heel vaak een boomblauwtje. En de Engelsen noemen hem de silver-studded blue omdat ie hele mooie zilveren ondervleugels heeft. Dus als je

een zilver lichtblauw vlindertje in je tuin ziet vliegen: dat is het boomblauwtje. En die zit hier ongetwijfeld ook in het voorjaar.

ROOS: Oké... weer wat geleerd. En wat is dan het effect geweest van die exotische planten op de dieren?

LUC: Sommige soorten hebben zich aangepast, die dachten van: zo'n plant kan ik wel gebruiken. Het heeft ook geleid tot de komst van nieuwe diersoorten. Bijvoorbeeld, er is een hele mooie cicade. De rododendron cicade, die komt uit Amerika, maar die heeft gebruik gemaakt van de rododendrons die weer uit Azië komen. En als die rododendrons er nooit waren geweest, dan had de rododendrons cicade - een heel mooi groen rood gestreept kevertje - daar nooit gebruik van kunnen maken. En zo heeft elke plant die hier naartoe is gesleept zijn eigen insecten of zijn eigen schimmels wel meegenomen. Vaak was het is een pot met aarde, dat die planten versleept werden, en daar zaten gewoon dieren in. Dus die dieren zijn meegelift. Dus eigenlijk kun je zeggen dat de komst van al die nieuwe plantensoorten heeft geleid tot een soort van verrijking van de Nederlandse natuur, maar het is maar de vraag of dat een goede verrijking is, want het kan best zijn dat die diersoorten andere diersoorten weer wegdrücken.

ROOS: Ja, want bij siertuinen gaat het natuurlijk heel erg op het uiterlijk. Ze moeten mooi zijn, daarom zijn ze aangelegd. Maar heeft die aanleg ook negatieve gevolgen gehad?

LUC: Dat kan, als er bijvoorbeeld plantensoorten zijn aangeplant die zich heel invasief zijn gaan gedragen. Een goed voorbeeld is de Japanse duizendknoop. Dat is een plant die groeit heel makkelijk, heel snel, breidt zich ook goed uit. Als je 'm in je tuin hebt, staat je tuin vol met die hele mooie plant, maar hij was zo succesvol dat hij eigenlijk heel Nederland heeft veroverd, en hij is bijna niet weg te krijgen. En die plant drukt gewoon de oorspronkelijke planten weg. En op een gegeven moment krijg je dan een soort van veld van Japanse duizendknoop en dat ding wordt wel 2-en-een-half 3 meter hoog, echt heel hoog, ja, en daar groeit niks meer onder. En de insecten houden er niet van, dus je hebt er niks aan. Het is een soort van groene woestijn die er dan ontstaat.

ROOS: Maar ben jij stiekem als bioloog toch blij dat er allerlei nieuwe dieren door die tropische planten hier naartoe zijn gekomen of...-?

LUC: Blij is misschien niet het goede woord, maar ik vind het wel interessant. Want als ik nu naar rechts kijk, zie ik bijvoorbeeld een plantje staan, een wit pluizig plantje, dat is de Canadese fijnstraal. Dat een plant die is uit Canada, Noord-Amerika, deze kant op gekomen, en daar blijken wel aardig wat insecten op af te komen. Die staat ook bij mij in de straat. Dat is gewoon een verwilderde plant. En ik vind het boeiend om te kijken welke dieren daar dan gebruik van maken. Dat is meer de functie die zo'n plant heeft. Met een beetje geluk heeft ie een functie. En als ie dat niet heeft, dan zou het weleens een plaag kunnen worden.

ROOS: En hoe zag de dierenwereld op deze plek, zo vlakbij Amsterdam, eruit voordat de mensen de hele wereld over gingen reizen?

LUC: Wauw. Ik wou dat ik terug kon reizen naar die tijd. Dat zou dan wel echt heel mooi zijn. Toen hadden we bijvoorbeeld geen afsluitdijk. Dus je had de invloed rechtstreeks van de Zuiderzee hier op de kust, die beukt hier op de kust, met alle gevolgen van dien. En de Vecht, die hier vlakbij ligt, die stroomde gewoon uit in de zee. Dat moet fantastisch geweest zijn.

ROOS: En wat voor dieren kwamen daar dan bij kijken?

LUC: Meer wildere dieren dan we nu hebben. Er zaten otters, er zaten bevers, er zaten misschien zee-arenden. Die hebben we nu ook mondjesmaat terug, maar niet in de omgeving. De otter is trouwens wel recentelijk weer teruggekeerd in de omgeving, maar het is met name de ruige natuur die we nou echt niet meer hebben - de door de mens niet beïnvloedde natuur: die had je toen. Grote uitgestrekte rietvelden, af en toe een dijkdoorbraak ergens, dat soort dingen. Moet

echt magistraal geweest zijn.

ROOS: Stuk spannender?

LUC: Veel spannender!

ROOS: En hoe verandert dat die dierenwereld door de eeuwen heen? Wat voor verschillende factoren hebben daar invloed op?

LUC: Als je door de eeuwen heen kijkt, zie je dat de mens eigenlijk de dominante soort in het landschap geworden is. Wij hebben het landschap naar onze hand gezet. En dat betekent dat alle dieren die hier nu leven eigenlijk daar leven ondanks de aanwezigheid van de mens - zo moet je het eigenlijk zien. We hebben wegen aangelegd. Dat werd een groot dooradering van asfaltweg waar dieren heel moeilijk overeen konden. Nou iedereen kent wel de dassen die worden doodgereden, of de reeën die worden doodgereden. De verspreiding van diersoorten door het land is een stuk moeilijker geworden. En als dus ergens een diersoort verdwijnt, bijvoorbeeld een das. Ik noem maar wat, stel je ziet een das en die das wordt aangereden. Dan is de kans dat er een nieuwe das gaat komen niet zo groot, want die kan het gebied nooit meer bereiken. Dus dat is een effect wat de mens heeft veroorzaakt, gewoon de versnippering van het landschap waardoor de natuur echt letterlijk in hokjes gedeeld is.

ROOS: En hoe staat het er nu voor met de insecten?

LUC: Nu eigenlijk niet zo heel erg goed. Wat we hebben gemerkt is dat het aantal insecten in Nederland het afgelopen decennia met ongeveer 75% is afgenomen. Dat is een enorme, enorme achteruitgang. Dat is niet alleen de soorten, maar echt het aantal insecten. Dat kan uiteindelijk voor de mens ook desastreuze gevolgen hebben. Stel je voor dat er geen insecten meer zijn, wie moeten er dan onze appelbomen gaan bestuiven? Als klein voorbeeld. Het wordt heel moeilijk als er geen insecten meer zijn.

ROOS: We hebben misschien meer aan die insecten dan mensen beseffen.

LUC: Veel meer, veel meer. Er zijn zelfs soort van doemscenario's dat als de insecten verdwijnen, dan is het binnen een paar jaar ook gedaan met de mensheid. Omdat het leven op aarde dan gewoon stopt. Zo dramatisch is het, vrees ik echt. Dus we moeten echt ons best doen om die insecten te behouden.

ROOS: Terwijl zo veel mensen zijn ook bang voor spinnen en andere insecten.

LUC: Het meeste is ten onrechte. We hebben in Nederland helemaal geen beesten die je kunnen doden. Het meest giftige dier in Nederland... het zal wel een soort spin zijn, maar de kaken van die spin zijn niet zo sterk, die komen niet eens door je huid heen. En een wespensteek heeft iedereen wel eens gehad, dus als dat het ergste is wat je mee gaat maken... ik denk dat het dan wel meevalt...-

ROOS: Wel een geruststelling.

LUC: -...mits je ten minste niet allergisch bent voor bijvoorbeeld een bij, want dan heb je wel een probleem. Maar dat zijn relatief weinig mensen, gelukkig.

ROOS: Ik ben ook wel benieuwd niet jouw favoriete dier dat hier leeft, maar daar gaan we het zo over hebben.

VOICE OVER ROOS: Want eerst luisteren we naar Siebren, de kasteelkok van het Muiderslot. Hij schoof eerder aan in aflevering 2 en in deze reeks Tuinen neemt hij steeds een ander verhaaltje over de tuin mee. Dit keer een verhaal over de kok en de kraanvogels.

VOICE OVER SIEBREN:

Voordat P.C. Hooft in 1609 op het Muiderslot kwam wonen, maakte hij twee jaar lang een reis door Europa. Deze zogenaamde 'Grand Tour' was populair onder jonge zonen van de burgerlijke elite in Nederland en had als doel om te proeven van het leven. Hooft was bijzonder onder de indruk van de oude klassieke culturen die nog volop aanwezig waren in Italië en Frankrijk. De grote hof tuinen die hij in deze landen tegen kwam, dienden als inspiratiebron voor de tuin die Hooft liet aanleggen rond het Muiderslot.

Tijdens zijn verblijf in de Toscaanse steden, Rome en Napels kwam Hooft in aanraking met de werken van de middeleeuwse Italiaanse renaissance dichters zoals Francesco Petrarca, Dante Alighieri en Giovanni Boccaccio. Dichters en schrijvers wiens werken gelden als de absolute sieraden van de Italiaanse renaissance literatuur.

In Boccaccio's *Decamerone* vinden we een opvallend verhaal over een kok die op sluwe wijze aan de toorn van zijn heer weet te ontsnappen....

In Florence, in Italië, daar woonde een heer genaamd Currado. En Currado was een welgestelde en populaire heer in Florence. Hij had ook een kok in dienst. En op een dag kreeg Currado hooggeëerd bezoek uit Frankrijk. Belangrijke gasten en die gasten wilde hij in de watten leggen. Dus diezelfde dag voordat het hooggeëerde bezoek aankwam ging Currado te paard de bossen in rondom Florence en maakte hij jacht op de kraanvogels die daar nestelen. Nou, uiteindelijk heeft ie er eentje gevangen en Currado komt bij zijn kok met die kraanvogel en die zegt tegen zijn kok: "Chichibio, luister. Er komt vanavond hooggeëerd bezoek uit Frankrijk bij mij op het kasteel en ik wil dat jij een feestmaal voorbereid met als pronkstuk deze kraanvogel die ik vanochtend gevangen heb."

Dus Chichibio zegt: "Ach heer, natuurlijk, dat komt helemaal goed."

En Chichibio gaat aan de slag. In zijn keukentje met zijn potten, met zijn pannen. Met die kruiden uit het bos, en met die kraanvogel. Binnen een mum van tijd verspreiden de heerlijkste geuren vanuit zijn keuken verspreiden zich door de straten van Florence. En het publiek komt kijken, de mensen die over straat lopen. Die raken een soort van, ja, in trance van die heerlijke geuren die uit de keuken komen. En de een na de ander loopt de keuken van Chichibio binnen en vraagt aan hem: "Och, mag ik een stukje proeven?" Maar Chichibio blijft geconcentreerd en gefocust en hij zegt tegen de mensen: "Nee, lieve mensen, dit is voor mijn heer. Ik kan niets weggeven." Totdat richting het einde van de middag de vrouw van zijn dromen, Beatriz, zijn keukentje binnenloopt. En Beatriz is een hele mooie vrouw waar Chichibio al jaren verliefd op is. En Beatriz die weet dat, dus die vraagt op een gegeven moment aan Chichibio: "Och, Chichibio, lieve kok, het ruikt hier zo lekker. Kunnen wij niet één pootje van de kraanvogel opeten?" Dus ze hakken één van de twee poten van de kraanvogel af, die eten ze samen op en daarna beleven ze achterin de keuken nog een leuk avontuurtje met zijn tweeën. En Beatriz gaat weer weg. En Chichibio zit met zijn handen in het haar. Want ja, een kraanvogel met één poot - dat kan natuurlijk niet. En 's avonds, inderdaad, de eerste gang wordt opgediend, de tweede gang wordt opgediend. En uiteindelijk wordt het grote pronkstuk van het diner, de kraanvogel, geschoten, die wordt opgediend. Met maar één poot. En Currado ziet dat meteen. En die schreeuwt naar zijn bediende: "Laat de kok komen!" Nou, Chichibio weet natuurlijk al hoe laat het is, zwetend komt ie daar binnen. "Ja, heer, zegt u het maar."

"Waarom heeft de kraanvogel maar één poot? Want een ieder weet dat kraanvogels twee poten hebben."

En Chichibio zegt dan: "Heer, ik kan u verzekeren dat een kraanvogel maar één poot heeft."

"Maar wat is dat voor onzin, Chichibio, natuurlijk niet. Een kraanvogel heeft twee poten. Maar goed, ik geef je het voordeel van de twijfel. Morgenochtend vroeg zorg ik dat de paarden klaarstaan en gaan wij met zijn tweeën het bos in en dan mag jij me laten zien dat een kraanvogel inderdaad maar één poot heeft."

Chichibio doet geen oog dicht, 's nachts. Maar goed, hij blijft trouw aan zijn heer, en de volgende ochtend vroeg staan de paarden klaar en rijden Chichibio en Currado - zijn heer - met zijn tweeën de bossen in, nabij Florence, en komen zij aan bij een meertje, middenin het bos, waar de kraanvogels nestelen. En daar inderdaad, staan de kraanvogels, al slapend op één poot. En Chichibio zegt tegen zijn heer: "Kijk heer, ik heb niet gelogen, zoals u ziet: een kraanvogel heeft maar één poot." Die Currado, die heer van hem, die denkt: "wat een onzin, iedereen weet toch dat een kraanvogel twee poten heeft, ze staan te slapen, dat zie je toch?!"

“Maar heer, u ziet het zelf, ze hebben maar één poot!”

En die heer, op een gegeven moment, wordt ie woest. Hij begint te schreeuwen tegen Chichibio, en hij zegt tegen Chichibio: “Chichibio, wat een onzin, je hebt mij bedrogen, jij hebt gewoon zelf één van die poten van die kraanvogel opgegeten!” En hij gaat tekeer en hij begint te schreeuwen, zo hard dat al die kraanvogels wakker worden, schrikken, opvliegen en zo dus hun tweede poot laten zien.

En Currado wordt nog kwader: “Zie je wel?! Zie je wel?! Ik heb het je gezegd: een kraanvogel heeft twee poten. Kijk daar: het bewijs!”

En Chichibio, die blijft heel rustig en zegt dat: maar heer Curado, als u gisteravond aan tafel, net zo hard te keer was gegaan tegen die vogel als dat u nu tegen mij doet, dan had ook gisteravond die geroosterde kraanvogel heus wel zijn tweede poot laten zien.”

ROOS: Nou, jouw favoriete dier. Kom op!

LUC: Mijn favoriete dier. Dat zijn er eigenlijk 2, denk ik, in dit gebied. We hebben hier vlakbij het Muiderslot achter ons. En dat is, volgens mij, bij uitstek een zeer geschikt gebied voor vleermuizen. En ik denk dat de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger - een iets grotere vleermuis - alle twee kolonies hebben in het Muiderslot. En dat zijn fantastische dieren. Die kunnen er alleen maar zitten als je, in de directe omgeving van het gebouw waar ze wonen, als je daar ook gebieden hebt waar je kunt jagen. En dat is bijvoorbeeld weer de slotgracht. Daar vliegen allemaal muggen en zo, en dat vinden die beesten te gek. Die jagen op die muggen, die vreten de muggen weer op die ons zouden willen gaan steken. En dat is alleen maar goed.

ROOS: En zitten die dan bovenin de toren? Of op zolder? Wat is een lekker plekje voor de vleermuis?

LUC: Dat kan. Als het maar een plekje is wat relatief stabiel is qua microklimaat. Een bepaalde stabiele luchtvochtigheid zodat ze het niet heel warm of heel koud hebben, daar houden ze niet van. Ze moeten... - een heel donker... het moet wel echt zwart zijn, dat plekje - het kan bijvoorbeeld een gat in een spouwmuur zijn waar ze onder zitten, maar het kan ook een loszittende daktegel zijn waarachter ze kruipen, of zo, dat kan allemaal. Ik denk dat hier behoorlijk wat vleermuizen in zullen zitten.

ROOS: Oké, de vleermuizen dus. En de tweede?

LUC: Dat is ook een vleermuis. Dat is de andere. De eerste was de gewone vleermuis en de tweede was de laatvlieger. Dat is ook een vleermuis.

ROOS: Dan mag je ook nog een insect kiezen.

LUC: Een insect. Jeetje. Wat zal ik eens kiezen?

ROOS: Leuk spel, hè?

LUC: Leuk spel. Dat is er eentje die we net zagen, dat is de akkerhommel. Ik vind dat echt een heel mooi beest. Want als je die van heel dichtbij bekijkt, dan is het net alsof die een soort van bonthuidje heeft, met allemaal hele kleine haartjes erop. En die hommels zijn hele sympathieke, lieve, aardige beesten. Die steken je vrijwel nooit, behalve als je er gaat op staan met je blote voeten, dan willen ze nog wel eens steken. Maar als je hem op je vinger zet, dan kun je hem gewoon aaien, dan is gewoon net alsof het hele zachte haartjes zijn. Een heel mooi beestje.

ROOS: Een lief beestje.

LUC: Zeker. En heel nuttig, want ze bestuiven ontzettend veel planten, dus...-

ROOS: Het afgelopen jaar hield jij je bezig met een soort challenge. Je ging op zoek naar duizend dieren in je eigen tuin.

LUC: Klopt. Duizend dieren en planten.

ROOS: Kun je daar wat meer over vertellen?

LUC: Het is vorig jaar geboren. In 2021. Iedereen kent de coronamaatregelen. We moesten allemaal thuiswerken. En ik verveelde me kapot als bioloog. Want ik mocht niet meer naar buiten. Toen dacht ik: nou weetje, ik zit achter mijn computer, ik kijk naar buiten, ik zie mijn eigen tuin en balkon. Ik ga eens kijken wat ik daar kan vinden, en dat werd van kwaad tot erger. En toen aan het eind van 2021, of 2020, sorry, had ik ongeveer 700 dieren en planten in mijn tuin en om mijn tuin gevonden. En ik dacht, weetje, ik ga dit jaar, in 2021, gewoon van 1 januari tot 31 december kijken wat ik allemaal kan vinden bij ons in de tuin, op het balkon, en op de stoep. Ja, en wie weet wat het oplevert. En dat werd een soort van verslavende hobby. Sindsdien ben ik eigenlijk elk vrij momentje wat ik heb, zit ik gewoon in de tuin te zoeken naar wat er groeit en bloeit.

ROOS: En schrijf je op wat je ziet? Of maak je er foto's van?

LUC: Ik maak er heel veel foto's van, want eh... ik weet veel van de natuur, maar echt lang niet alles. En dat merk je als je met zo'n project bezig bent, want ik heb rond de 160 vliegsoorten waargenomen. Als ik er 60 kon herkennen was het veel, maar de andere 100... - geen idee? Dan kom je op een fruitvlieg of zo of iets dergelijks, maar dan moet je daarna echt een goede foto maken en kijken welke soort het is. Dus ik heb ontzettend veel geleerd van die challenge, eigenlijk.

ROOS: En wat is het meest bijzondere dier dat je bent tegengekomen?

LUC: Dat was een hele spectaculaire, want ik woon in Utrecht. In de stad. En op een gegeven moment was er wat paniek in straat, want ik zag de katten een beetje rondrennen, een beetje in paniek. Ik denk: misschien loopt er een loslopende hond, of iets dergelijks. En ik zag nog een dier rennen en ik dacht: dat is een rare kat, die ken ik niet zo snel. Die rende heel hard voorbij. En een minuut later, opeens paniek bij ons op het balkon, op de eerste verdieping... - wij wonen op de eerste verdieping - ...zit er een boommarter op ons balkon! En die komt normaal alleen maar in uitgestrekte bosgebieden voor, en zeker niet midden in de stad Utrecht. Maar dat beest was blijkbaar vanuit de Amelisweerd, waar ik niet al te ver vandaan woon, was ie de wijk Lunetten ingelopen en daar was ie, onder andere, op ons balkon terecht gekomen. En die zat daar en die keek naar dat koolmezenestkastje bij ons op het balkon... en uiteindelijk heeft ie de koolmezen uit het nestkastje gepeuterd. Die heeft ie gewoon netjes opgegeten. Dat is de natuur dus.

ROOS: Welk beest komt het meeste voor?

LUC: In mijn tuin? Jeetje, dat is een lastige vraag. Ik denk... de wegmier? Die komt gewoon heel veel voor. Daar hebben we er honderden van in de tuin rondlopen. De akkerhommel, waar is het net over had, dat is de meest frequente. En nog een derde, wat zal ik eens noemen... de fruitvlieg... maar dat is een beetje omdat we af en toe onze schilletjes niet goed opruimen. Die zijn wel heel erg talrijk geweest dit jaar.

ROOS: Dat ligt meer aan jou dan aan... - en heb je er nog eentje die je nog hoopt dit jaar tegen te komen? Welke staan op je wishlist?

LUC: Ja, die heb je altijd. Er was een vlinder, recentelijk in Nederland waargenomen, dat was een invasie vanuit Zweden, dat was de rouwmantel. Een hele mooie zwarte vlinder, met een witte rand langs zijn vleugel, en die komt op rottend fruit af. Dus ik heb de hele septembermaand overal rottende pruimen neergelegd... - weet ik veel allemaal wat - ...rottende druiven, in de hoop dat die vlinder ook mijn tuin zou aandoen. Hij is wel in de wijk geweest, maar niet in mijn tuin. Daar baalde ik ontzettend van, maar het is niet anders.

ROOS: Dus dat rottend fruit laat je nog even liggen?

LUC: Dat leverde weer fruitvliegjes op en andere beesten, andere vlinders kwamen er op af. Zoals dagpauwogen en atalanta's, dus het had wel zijn waarde, hoor. Maar die ene... *die ene*, die kwam net niet.

ROOS: Maar kun jij dan nog wel normaal om je heen kijken?

LUC: O, maar dat heb ik nooit gekund. Dat is een soort van beroepsdeformatie als je bioloog bent. Ik kwam hier ook net aanlopen en toen hoorde ik een grote gele kwikstaart over me heen vliegen. Die riep. En dan mompel je automatisch: 'grote gele kwikstaart'. Zonder dat er iemand in de buurt is, dus het is echt een soort beroepsdeformatie. Je kent je soorten, je vindt het ook leuk, die verslaving die blijft gewoon doorgaan.

ROOS: En zouden de kasteelbewoners van vroeger jouw challenge van duizend dieren hier kunnen volbrengen in deze tuin?

LUC: Stel dat ze de middelen hebben die wij hebben, dus goede boeken, goede software waarmee je dieren kunt herkennen, dan denk ik dat ze er dik overheen zouden gaan. Want vroeger was het gewoon veel rijker qua natuur. Moet je voorstellen: dit is was weliswaar een gecultiveerde tuin, maar daaromheen had je waarschijnlijk gewoon de woeste landerijen. En de dorpen van vroeger, die waren ook heel anders qua uiterlijk, veel meer rommelhoekjes enzovoort, dus ik verwacht dat er nou misschien wel twee-en-een-half drieduizend soorten te vinden zijn in zo'n tuin zoals dit. Makkelijk.

ROOS: Zo... ja, dieren hadden toen veel meer lekkere plekjes om te zitten.

LUC: Die hadden meer ruimte. Veel voedselplanten. Meer alles eigenlijk, in de wereld.

ROOS: En jij woont dan dus middenin Utrecht. Kan iedereen zo'n challenge in zijn eigen tuin of balkon starten? Maar ook dat het dan gaat lukken, denk je?

LUC: Tuurlijk, ja hoor. Nou, ik weet niet of iedereen de duizend gaat halen, want daar moet je wel je best voor doen, maar ik denk dat iedereen, zelfs met een balkonnetje, als je daar een paar planten hebt staan, dan haal je de twee- driehonderd soorten...- haal je toch echt wel. Als je het hele jaar door kijkt, want elk insect leeft maar een paar weken. Dus het kan best zijn dat je in de zomer hele andere dingen ziet dan in het voorjaar, of in de winter of in de herfst.

ROOS: En heb je daar nog tips voor? Rottend fruit had je al?

LUC: Rottend fruit, heel goed, maar wat nog veel leuker is, zijn een paar potten met planten op je balkon neerzetten of in je tuin neerzetten waar veel insecten op af komen. En dat kunnen gewoon bijvoorbeeld kruiden zijn: ik had bijvoorbeeld op mijn balkon een muntplant staan. Gewoon wilde munt, uit een tuincentrum weliswaar, maar dat was wel gewoon een wild plantje. En daar kwamen onder andere het scheefbloemwitje op af; een vrij zeldzame vlinder, die is twee weken lang elke dag om 12 uur kwam ie naar mijn plantje toe. Daar heb ik ook hele leuke foto's van kunnen maken. Maar je zag dat diezelfde plant, die trok ook akkerhommels, die trok aardhommels, zweefvliegen kwamen er op af. Er kwamen groefbijen op af. Er was zelfs een soort van speciale wespesoort, die ving koollangpootmuggen. Die vloog dan naar dat bewuste potje toe. Maakte een gaatje in de grond, een gangetje echt, sleepte die langpootmug naar binnen, legde daar zijn eitje bij die langpootmug, ging weer naar buiten, dekte het holletje af en vloog weg. Zelfs de aarde van dat kleine potje had een functie voor de natuur. Dus dat kan ik echt iedereen aanraden. Zet een paar goede kruidenrijke potten op je balkon neer en moet je eens kijken wat er gaat gebeuren.

ROOS: Er komen zoveel nieuwe dingen op af. Vind je dat we in Nederland goed met de dieren en onze tuinen omgaan?

LUC: Soms wel. Er is heel veel aandacht voor op dit moment. Van die acties van: 'haal je tegel uit de stoep... uit je tuin' en zo, dat is gewoon heel goed, want een tegel heeft geen enkele functie voor de natuur. Of tenminste, heel weinig. Als je die vervangt door een simpel grasveldje of wat bloemen of wat dan ook, dan heeft dat echt meerwaarde. Dat is ook de reden dat het in de tuin zo heel goed gaat. Ik sta nu op de 1209 soorten. Dat is echt heel veel, ik heb een klein tuintje, maar dat komt eigenlijk alleen maar omdat onze straat zo groen is. We hebben weinig tuinen met tegels. En heel veel insecten die bij mij in de tuin voorkomen, die zijn bijvoorbeeld geboren een paar tuinen verderop. En als dat niet zo was weggeweest, was het aantal veel lager geweest. Dus zorg voor een groene tuin, zonder al te veel tegels, vijvertje, als je de ruimte hebt: supergoed voor insecten en andere dieren. Maak er gebruik van. Zorg dat je tuin groen is, een beetje natuurlijk, laat eens een keer een rommelhoekje staan, en dan komt het vanzelf wel goed.

ROOS: En heb je eigenlijk al een nieuwe challenge bedacht? Want deze is volbracht.

LUC: Dat is een moeilijke, want ik heb zoiets van: ik kan nog wel een keer in een ander gebied gaan tellen, of zo, maar de grootste challenge die er nou aan zit te komen is dat ik waarschijnlijk een boek ga maken over de avonturen in de tuin. Dat is een soort ander type challenge, zeg maar, en dat moet in 2022 gaan plaatsvinden, dus we gaan kijken of dat gaat lukken. En voor de rest zou ik eigenlijk iedereen willen aanmoedigen om zelf zo'n challenge te beginnen, want het is A: hartstikke leuk, en B: het is superleerzaam, en als je ziet wat er in je eigen tuin leeft, dat is gewoon geweldig. Je gaat heel anders naar je eigen tuin kijken.

ROOS: Heb jij nog andere do's en dont's om een gezonde biodiversiteit in je eigen tuin...-

LUC: Ja, een vraag die ik laatst kreeg, dat was wel een goede, dat had te maken met egels: wat kan je nou doen voor egels in je tuin? Die vraag kwam iemand die had veel slakken in zijn tuin, die was met slakkengif aan het strooien - tenminste, dat wilde ie gaan doen. Toen heb ik gezegd: doe dat in hemelsnaam niet, want die egels pakken wel 40 slakken op een goede avond. Dus die egels zijn een soort natuurlijke bestrijders van je slakkenprobleem. Dus ga alsjeblieft niet met gif in je tuin te strooien, hoeft echt niet als je tuin groen zat is, komen vanzelf andere diersoorten die jouw probleem wel opruimen. Zelfde met die buxusmot, dat kent iedereen ook wel, misschien dat ie hier ook wel heel actief was... - staan hier buxusses in de tuin, weet je dat toevallig?

ROOS: O, dat moet je niet aan mij vragen... betrapt...

LUC: Dat maakt niet uit, maar die buxusmot zit vooral in buxushagen en die zie je behoorlijk vaak in tuinen. En de rupsen van de buxusmot, die vraten die buxushagen compleet leeg. Dat was echt een probleem. Iedereen had zoiets van: we moeten ze wegspuiten, van alles en nog wat - maar wat gebeurde er nou? Op een gegeven moment kregen huismussen in de gaten dat je die rupsen kon voeren aan hun jongen. Op een gegeven moment kregen de kauwtjes dat in de gaten. De spreeuwen kregen dat in de gaten. Op een gegeven moment zag ik zelfs wilde eenden bovenop een lage haag zitten die die eiwitrijke rupsen eruit aan het peuteren waren, dus mijn advies zou echt zijn: laat de natuur zijn gang gaan, het lost het vanzelf wel op, en mocht je een keer een plant verspelen, nou ja, weet je: het is niet zo'n ramp. Het is echt niet zo'n ramp.

ROOS: Nou, mooi! Laten we daarmee afsluiten. Dankjewel.

LUC: Graag gedaan!

OUTRO:

Dit was 'Muiderslot tussen je oren', een podcast van Rijksmuseum Muiderslot. Geproduceerd door Goeie Ouwe Koeien. De soundscapes zijn gemaakt door Thomas Hoonhout. Hij verzorgde ook de montage.

Je luisterde naar een aflevering uit de reeks Tuinen. We maken ook een reeks over Kasteel & Collectie, een reeks over Podium en eentje over Water. Alle afleveringen zijn te beluisteren via je favoriete podcastapp.

Wil je meer weten over de kasteeltuinen? Kijk dan op muiderslot.nl. Daar vind je ook de agenda vol wisselende activiteiten die het Muiderslot organiseert.

Leuk dat je luisterde en tot de volgende aflevering!